

Łódzka Konferencja Geografii Historycznej i Politycznej, Łódź, 12–13 czerwca 2025 roku

W dniach 12–13 czerwca 2025 r. na Uniwersytecie Łódzkim odbyła się Łódzka Konferencja Geografii Historycznej i Politycznej. Organizatorami były Katedra Geografii Politycznej, Historycznej i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Łódzkiego, Komisja Geografii Politycznej i Historycznej Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz Komisja Geografii Historycznej Polskiego Towarzystwa Historycznego. Patronat nad wydarzeniem objął Rektor Uniwersytetu Łódzkiego. Spotkanie nawiązywało do trzydziestosześcioletniej tradycji organizowania Międzynarodowych Łódzkich Konferencji z Geografii Politycznej i trzydziestoletniej tradycji Ogólnopolskich Konferencji Geografii Historycznej. Udział w nim wzięło szerokie grono specjalistów z zakresu geografii politycznej i historycznej. Niemal sześćdziesięciu naukowców reprezentowało polskie ośrodki naukowe m.in. z Gdańska, Katowic, Kielc, Krakowa, Lublina, Łodzi, Poznania, Słupska, Szczecina, Torunia, Warszawy i Wrocławia oraz z zagranicy – Czech, Słowenii, Węgier i Włoch. Program konferencji przewidywał dziewięć sesji odzwierciedlających tematykę zainteresowań badawczych poszczególnych prelegentów i zgłoszonych referatów. W każdej z nich zaplanowano od trzech do sześciu referatów, czyli łącznie 44. Z liczby tej tylko dwa nie zostały wygłoszone, ale dzięki zamieszczeniu przez Organizatorów w programie konferencji abstraktów, również z nimi można było zapoznać się, przynajmniej w ogólnym zarysie.

Pierwszą sesję zatytułowaną „Współczesne problemy geograficzno-polityczne”, rozpoczął Alessandro Vitale (University of Milan) wystąpieniem pt. „Territorialization of the sea and its consequences for the Arctic Ocean”. Następnie Wojciech Janicki (UMCS) i Agnieszka Świętek (UKEN)

podzielili się wnioskami ze swoich badań o stabilności społecznej państwa imigracji z uwzględnieniem przekazu medialnego władzy na temat imigrantów, a Ryszard Żelichowski (ISP PAN) rozważał problem „Czy Kanada ma «szansę» stać się 52 stanem Ameryki prezydenta Trumpa?”

Druga sesja poświęcona została genezie i rozwojowi struktur przestrzennych osadnictwa miejskiego. Wystąpili w niej: Robert Szmytkie (UWr) z referatem o „Wielkich miastach» doby modernizmu jako jednej z koncepcji rozgęszczania miast”, Dominik Sikorski (UWr) prezentujący „Przestrzenne wzorce historycznych procesów suburbanizacji w polskich aglomeracjach miejskich”, Łukasz Ćwikła (UŁ) przedstawiający wybrane zagadnienia dotyczące lokacji miast prywatnych i właścicieli na obszarze ziemi łączyckiej w średniowieczu. W tej części udział wzięły też dwa zespoły badawcze. Paweł Sudra (SGGW) i Tomasz Figlus (UŁ) zaprezentowali ewolucję koncepcji Howarda i typologię historycznych miast-ogrodów w Polsce. Zespół naukowców pod kierownictwem Łukasza Musiaki w składzie: Krzysztof Borkowski, Patrycja Hrabaska, Magdalena Kuliś, Kinga Łudczak, Zuzanna Zuchowska (UŁ) omówił powojenną rekonstrukcję Elbląga w duchu retrowersji jako przykładu odbudowy miasta oraz jej współczesnego odbioru przez mieszkańców.

Sesja trzecia pt. „Geografia wobec niestabilności współczesnego świata” objęła referaty Gerarda Kosmali (AWF Katowice) o potrzebach badań fundamentalnych nad cywilizacją zachodnią i Jana Kłosa (KUL) na temat filozoficznej i językowej wieloznaczności słów Baracka Obamy („Wygraliśmy bitwę idei”). Andrii Kuzyshyn (Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny w Tarnopolu) przybliżył społeczne i polityczne konsekwencje procesów wyborczych na współczesnej Ukrainie, natomiast Dagmara Sójka (UŁ) „Niestabilność współczesnego świata jako motywu demonstrowania postaw społecznych w przestrzeni miejskiej”.

Sesja czwarta „Źródła kartograficzne w badaniach geograficzno-historycznych” była jedną z dwóch poświęconych w całości źródłom wykorzystywanym przez geografów i historyków. Beata Konopska (UMCS) i Marek Barwiński (UŁ) skupili się na wykorzystaniu źródeł historycznych w warsztacie naukowym przez geografa społeczno-ekonomicznego. Kolejny zespół, tym razem złożony z trzech osób: Jakuba Kuny, Mateusza Zawadzkiego i Beaty Konopskiej z UMCS przedstawił zagadnienie edycji źródeł kartograficznych do historii miast polskich będącej częścią projektu międzynarodowego, dającego możliwość badań komparatystycznych nad urbanizacją Europy. W tej części znalazły się również dwa wystąpienia czeskich badaczy reprezentujących Institute of History of the Czech Academy of Sciences. Jitka Močičková omówiła i zaprezentowała źródła kartograficzne w ramach tematu: „When maps matter: maps of Central Europe and their use by the American delegation at the Paris Peace Conference (1919–1920)”, a Michal Vokurka „The problem of historical reconstruction maps: the case of pre-modern Silesia” (współautor referatu: Tereza Dufková). W tej części Paweł Węszpiński (Muzeum Warszawy) podzielił się efektem najnowszych badań dotyczących granic warszawskiego getta opracowywanych na podstawie jego przedstawień kartograficznych, a sesję zakończył Michał Sobala (UŚ), mówiąc o współczesnych źródłach kartograficznych używanych do odtworzenia historycznego krajobrazu gospodarki polaniarskiej w Beskidach Zachodnich.

W ostatniej sesji pierwszego dnia konferencji – „Mniejszości narodowe i religijne w badaniach geograficznych” – Jan Wendt (UG) zaprezentował referat na temat problemów mniejszości narodowych w państwach bałtyckich, a Andrzej Rykała (UŁ) opowiedział o Żydach w regionie łódzkim i ich poczuciu bezpieczeństwa po pogromie kieleckim. Z kolei Tomasz Padło (UKEN) omówił temat translokacji świątyń oraz

stworzoną bazę danych translokowanych chrześcijańskich kościołów drewnianych w Polsce. Joanna Szczepankiewicz-Battek (Merito Wrocław) dokonała przeglądu Kościołów starokatolickich w Polsce w perspektywie geograficzno-historycznej z Kościołem Mariawitów na czele, Edyta Chomentowska (KUL) zaprezentowała zaś mapę grecko- i rzymskokatolickiej sieci dekanalnej i parafialnej pogranicza na terenie Apostolskiej Administracji Łemkowszczyzny około 1938 r.

Drugi dzień konferencji rozpoczęła sesja szósta zatytułowana „Badania dziedzictwa kulturowego i regionów wielokulturowych”. Robert Piotrowski (IGiPZ PAN) przedstawił referat o geokulturowym dziedzictwie Nizin Południowobałtyckich oraz uwarunkowań historycznych i etnograficznych kształtujących tożsamość miejsca. Monika Cepil (UJK) zaprezentowała różne aspekty dziedzictwa kulturowego osad ołędzskich na terenie województwa łódzkiego. Dariusz Brykała (IGiPZ PAN) zainteresował słuchaczy tematyką kamieni młyńskich będących obiektami dziedzictwa geokulturowego już od średniowiecza nie tylko w krajach Europy, ale też Azji, wraz z przykładami małej architektury. Temat Anny Garstki (UŁ) brzmiał: „Od grodów do zamków. Wybrane grody łotewskiego szlaku wodnego rzeki Dźwiny przebudowane na zamki w świetle analiz GIS”. Marta Chmielewska (UŚ) wystąpiła z referatem dotyczącym innego regionu geograficznego pt. „Granica w sercu metropolii? Fortyfikacje Obszaru Warownego «Śląsk» jako nieoczywiste dziedzictwo kulturowe GZM”, przybliżając historię i losy tegoż kompleksu. Anna Michalska (UMK) poświęciła uwagę specyfice kultury fizycznej w województwie toruńskim w latach 1975–1998 oraz wpływowi na rozwój sportu i rekreacji uwarunkowań terytorialnych, demograficznych i lokalnych tradycji. Dla równowagi chronologicznej, w odległą przeszłość uczestników sesji przeniosiła Krystyna Krawiec-Złotkowska (UPom),

przybliżając postać Henryka IV Prawego w kreacji literackiej Zbigniewa Zielenki.

Siądma sesja – „Przekształcenia terytorialne i ustrojowe państw” – poświęcona została kwestiom państwowości. Podczas niej Marek Sobczyński (UŁ) omówił etapy drogi Finlandii do uzyskania niepodległości w aspektach geopolitycznych i terytorialnych. Jernej Zupančič (University of Ljubljana) skupił się na sytuacji Bałkanów („The geopolitics of the past determine the future. The Balkans”), a Péter Reményi (University of Pécs) – w Wojwodinie („Vojvodina as a borderland”). Łukasz Muszyński (UŁ) opowiedział o czynnikach umożliwiających funkcjonowanie Republiki Abchazji, natomiast Roman Matykowski (UAM) przedstawił charakterystykę miast stołecznych we współczesnym światowym systemie polityczno-terytorialnym.

Ósma sesja dotyczyła „Struktur osadniczych w krajobrazie i toponomastyce”. Wziął w niej udział drugi z najliczniejszych na konferencji zespołów badawczych w składzie: Tomasz Związek, Łukasz Sobechowicz, Maria Stadnicka (IGiPZ PAN), Tomasz Samojlik (IBS PAN), Dominik Róg (KUL). Zespół przedstawił toponimie obszarów leśnych od XVIII do XIX w. z uwzględnieniem przemian społecznych, demograficznych i modernizacyjnych (na przykładzie Puszczy Kampinoskiej, Białowieskiej i Solskiej). Pozostałymi prelegentami byli: Mariusz Kowalski (IGiPZ PAN) mówiący o średniowiecznej kolonizacji niemieckiej na Podkarpaciu i jej odzwierciedleniu w toponimii i antroponimii tego terenu, Michał Kupiec (US) badający śródlądne miejscowości Polski północno-zachodniej w aspekcie reliktu krajobrazowego procesu kolonizacji, Anna Majewska (UŁ) omawiająca największe pustkowia w Europie, a mianowicie teren dawnych Prus Wschodnich, a także prezentująca zmiany w sieci osadniczej, które wpłynęły na współczesny krajobraz. W ostatnim referacie Weronika Dragan (UŚ) zaprezentowała rozwój struktur

gospodarczo-osadniczych Zagłębia Dąbrowskiego i eksploatację węgla kamiennego, jako jego determinanty.

W ostatniej, popołudniowej sesji „Źródła pisane we współczesnej geografii historycznej” wystąpiła dwuosobowa reprezentacja IH PAN w Warszawie w osobach Wiesławy Duży z tematem: „Jednostki administracyjne w Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego i Innych Krajów Słowiańskich. Rekonesans badawczy” oraz Michała Gochny prezentującego geografę sejmikową dawnej Rzeczypospolitej i ukazującego nowe podejście badawcze wraz z cyfrową bazą danych obejmującą akta sejmiku trockiego (1733–1795). Wykorzystanie innego źródła historycznego, a mianowicie austriackiego katastru gruntowego z 1882 i 1897 r. dla waloryzacji użytkowania ziemi w Galicji i na Śląsku Austriackim, omówił Krzysztof Ostafin (UJ).

Każdą sesję kończyły dyskusje dające możliwość wymiany poglądów na interesujące uczestników konferencji tematy, które mogły być kontynuowane już podczas przerw kawowych, wspólnych posiłków czy uroczystej kolacji. Bogata tematyka obrad pokazała mnogość perspektyw badawczych stosowanych w pracach z zakresu geografii historycznej i geografii politycznej. Organizatorzy, dziękując prelegentom za udział i wiele interesujących tematów, wyrazili nadzieję na kontynuację tego rodzaju spotkań naukowych. Tym bardziej wydaje się to możliwe, iż w rozmowach prowadzonych w kuluarach wybrzmiewało zainteresowanie taką inicjatywą. Perspektywa kolejnych konferencji w tym cyklu stała się też polem do wyrażenia sugestii. Dotyczyły one rozważenia przez Organizatorów możliwości ujednoczenia tematyki w obrębie jednej sesji i dłuższego czasu na dyskusje, przy jednoczesnym zrozumieniu, jak trudno jest przy spotkaniach konferencyjnych o charakterze interdyscyplinarnym połączyć te dwie kwestie. ■

Edyta Chomentowska
(Lublin)